

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : หลักฐานทางวรรณคดี

มนตรี มีเนียม

การติดต่อกันนั้นเป็นการติดต่อทางเรือ เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทำได้สะดวก เพราะมีลมช่วย ในระยะเดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน จะมีกระแสลมพัด

ให้อาณาบริเวณฝั่งทะเลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดที่พบกันระหว่างพ่อค้าจีนและอินเดีย เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนการค้าที่สำคัญ คือ ดีบุก สมุนไพรและเครื่องเทศ^๑

ชนชาติในแถบนี้ยอมรับนับถือ และมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมของอินเดียมากกว่าจีน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปกครอง ศาสนา ภาษา วรรณคดี รวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีบางอย่าง

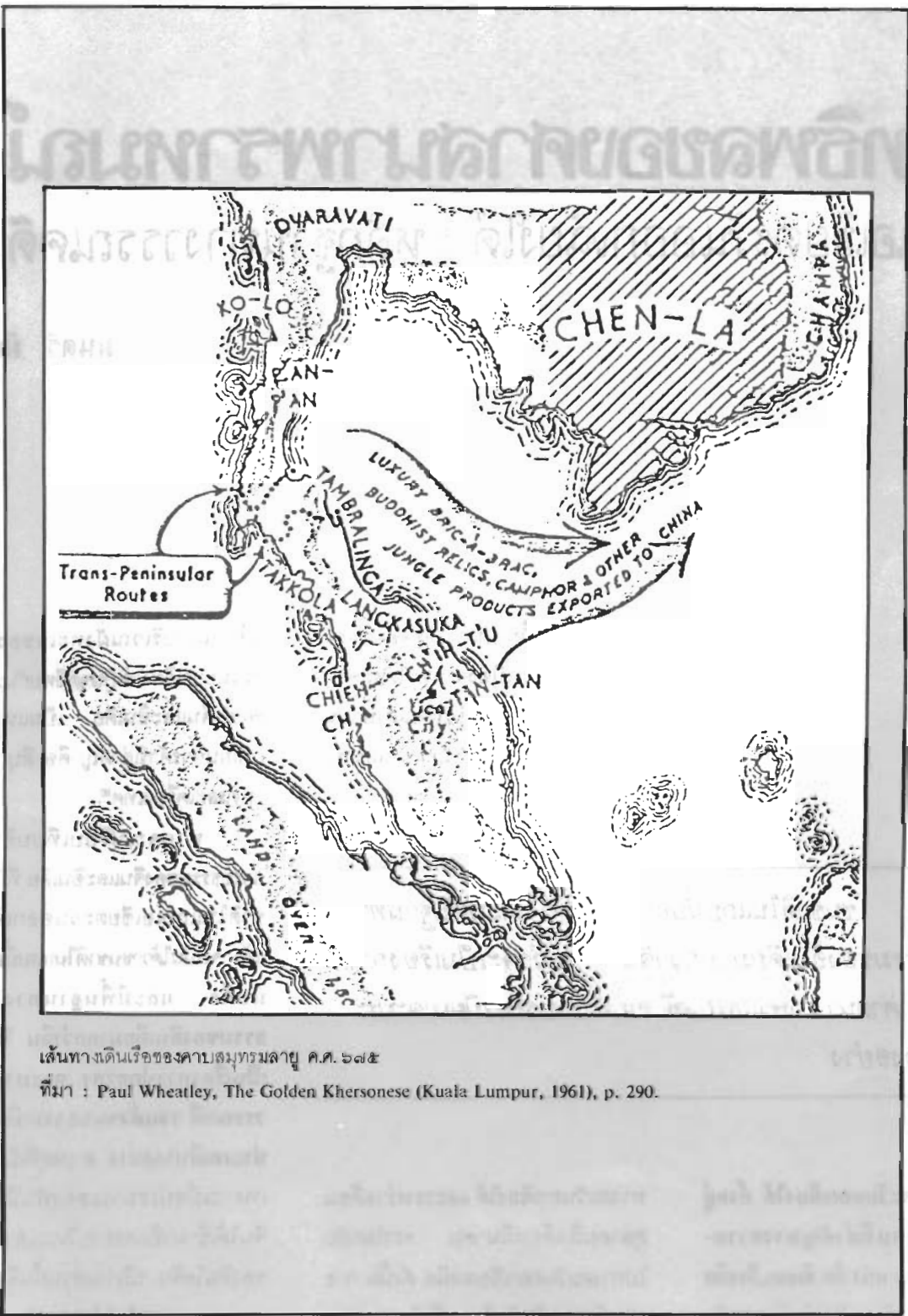
หากจะเปรียบเทียบอิทธิพลอารยธรรมของจีนและอินเดีย ที่มีต่อชนชาติในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จะเห็นได้ว่าชนชาติในแถบนี้ยอมรับนับถือ และมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมของอินเดียมากกว่าจีน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปกครอง ศาสนา ภาษา วรรณคดี รวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีบางอย่าง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะเมื่อประมาณสองพันปีมาแล้ว จีนได้เข้ามายึดครองบริเวณส่วนเหนือของอินโดจีน บริเวณส่วนนั้นจึงรับเอาอารยธรรมของจีนไว้หมด ส่วนทางใต้ เวียดนามลงมา อารยธรรมจีนแผ่เข้ามาไม่ถึงเพราะมีอาณาจักรจัมปา ซึ่งรับ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ระหว่างดินแดนที่สำคัญทางอารยธรรมของโลก ๒ แห่ง คือ จีนและอินเดีย ชาติทั้งสองนี้เข้ามาติดต่อกับชายกับชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลาประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว

ทางตะวันตกเฉียงใต้ และระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม จะพัดกลับไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น การแล่นเรือจากอินโดจีน หรือในทางตรงกันข้ามจึงทำได้สะดวกโดยเดินทางที่ยาวละประมาณหกเดือน ด้วยเหตุนี้จึงทำ

^๑ สมคิด ศรีสิงห์, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๒๓), หน้า ๓๑.

^๒ เพ็ญศรี กาญจนมัย, ประวัติศาสตร์ทั่วไปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพฯ : วารุณีการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๘-๑๙.

เส้นทางเดินเรือของคาบสมุทรมลายู ค.ศ. ๑๑๑๕
 ที่มา : Paul Wheatley, The Golden Khersonese (Kuala Lumpur, 1961), p. 290.

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ใน ประเทศไทย

ก่อนที่ไทยจะสร้างตนเป็นปึกแผ่นเป็นอาณาจักรนั้น ดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า สุวรรณภูมิ มีชน ๒ ชาติ คือ ขอม โบราณกับมอญโบราณผลัดกันเรืองอำนาจอยู่แล้ว และในสมัยนั้นอารยธรรม วัฒนธรรมของอินเดียก็ได้แพร่เข้ามาในดินแดนแถบนี้แล้วเช่นกัน พวกพราหมณ์ที่นำศาสนาพราหมณ์เข้ามา ผู้ใดมีความรู้สูงก็มักจะได้เป็นปุโรหิต เป็นที่ปรึกษาและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แก่กษัตริย์ ตลอดจนเป็นราชครูผู้สอนนิตยธรรมแก่กษัตริย์และโอรส ในบางคราวถึงกับได้มาครองอาณาจักรแถบนี้^๓

เมื่อไทยสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี และยอมรับนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ก็ยังคงมีปะปนอยู่เรื่อยมา ดังหลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง (พ.ศ.

ศาสนาพราหมณ์เป็นอารยธรรมอย่างหนึ่งของอินเดีย

ที่มีอิทธิพลต่อชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เอาอารยธรรมอินเดียไว้มากำหนดกันไว้^๓

ศาสนาพราหมณ์เป็นอารยธรรมอย่างหนึ่งของอินเดียที่มีอิทธิพลต่อชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสองชนชาติดังมีหลักฐานของอินเดียที่กล่าวถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปรากฏในคัมภีร์และวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เช่น

คัมภีร์อรรถศาสตร์ ซึ่งเป็นคัมภีร์เก่าแก่ของอินเดีย ปรากฏนามผู้แต่งคือ เกาฏิลยะ ที่ปรึกษาของพระเจ้าจันทรคุปต์ อยู่ในระยะต้นศตวรรษที่ ๓ ถึงปลายศตวรรษที่ ๔ ก่อนคริสตกาล ได้กล่าวถึงสุวรรณภูมิ ซึ่งหมายถึงพม่าทางตอนใต้^๔

กถาสวัสดิสาร นิทานสันสกฤต ซึ่งเขียนขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ได้กล่าวถึงสุวรรณทวีป (Suwanataweep) ไว้ในนิทานเรื่องที่ ๗๑ ว่าพ่อค้าชื่อสมุทธุรได้เดินทางโดยทางเรือไปยังดินแดนชื่อสุวรรณทวีป^๕

ในนิทานเรื่องที่ ๑๖๓ ได้กล่าวถึงพ่อค้าชื่อ นิธิทัตตะ เดินทางไปค้า

ขายที่สุวรรณทวีป^๖ และในนิทานเรื่องที่ ๑๗๑ พระราชาได้ทรงส่งธิดาไปทางเรือ เพื่อไปอภิเษกกับพระเจ้าวิกรมกิตติย์ แต่เรือเกิดพัดหลงไปทางสุวรรณทวีป และถูกปลาใหญ่กลืนกินไปทั้งลำ^๗ ชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ได้ติดต่อกับชาวอินเดีย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และได้ติดต่อกันมาโดยลำดับ แต่ในระยะระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๘ คงจะมีการติดต่อกันมากขึ้น และมีพระภิกษุในพุทธศาสนากับพวกพราหมณ์ ตลอดจนผู้มีความรู้เดินทางเข้ามามากกว่าในระยะแรก จึงทำให้เกิดหลักฐานทางวรรณคดีและโบราณคดีที่ค้นพบในสถานที่หลายแห่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้^๘

พระนางจันทิมา ผู้พลัดถิ่นจากเมืองสุพรรณบุรี

“พวกพราหมณ์ที่นำศาสนาพราหมณ์เข้ามา ผู้ใดมีความรู้สูงก็มักจะได้เป็นปุโรหิต เป็นที่ปรึกษาและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แก่กษัตริย์ ตลอดจนเป็นราชครูผู้สอนนิตยธรรมแก่กษัตริย์และโอรส ในบางคราวถึงกับได้มาครองอาณาจักรแถบนี้”

^๓ สมมติ ศรีสวัสดิ์, เรื่องเดิม, หน้า ๓๒.

^๔ N.M.Penzer, *The Ocean of Story* Vol. VII, (Delhi: Motilal Bannarsidass, 1968), p. 15 fn³.

^๕ *Ibid.*, Vol. IV, pp. 190-191.

^๖ N.M. Penzer มีความเห็นว่า สุวรรณทวีปน่าจะหมายถึงสุมาตรา, เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๗, หน้า ๑๕.

^๗ *Ibid.*, Vol., IX, P. 51.

^๘ หม่อมเจ้าสุภัทสวัสดิ์ ดิศกุล, *ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

^๙ เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน), *เรื่องแหลมอินโดจีนสมัยโบราณ* (พระนคร : บรรณาคาร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๖๔.

๑๙๐๕) หลักที่ ๔ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๕๑-๕๔ ระบุไว้ดังนี้

๕๑ ๑๒๗๑ ศก (ปี) ฉลุ วันศุกร์ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปุรวาชาตม นักษัตรฤกษ์

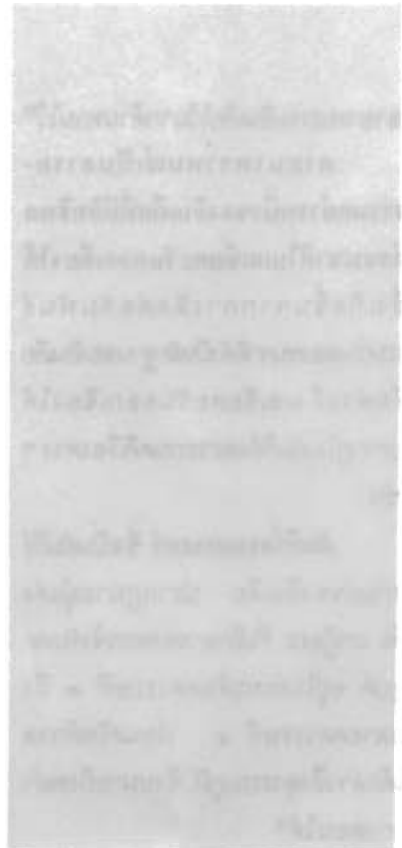
๕๒ เวลารุ่งเช้า เมื่อเสด็จประดิษฐานรูปพระมหาดร รูปพระวิษณุ

๕๓ ในหอเทวาลัยมหาเกษตรในปามะม่วงนี้...

๕๔ คาบส พราหมณ์ทั้งหลาย บูชาเป็นนิตย์...ธรรม...^{๑๐}

ในสมัยอยุธยา ความเชื่อถือศาสนาพราหมณ์ยังคงอยู่เช่นเดิม เพราะชนบทรমনิยมประเพณี รวมทั้งศาสนาในสมัยอยุธยา นำมาจากสุโขทัยเป็นพื้น ฉะนั้นเรื่องของพราหมณ์หรือไสยศาสตร์จึงเข้ามามีบทบาทในกรุงศรีอยุธยาด้วย^{๑๑} จากหลักฐานตามตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช มีว่า เมื่อครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) เสด็จราชย์ในกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ.๑๔๙๓ นั้น พ่อค้าจากเมืองรามนคร (พาราณสี) ในอินเดีย ได้มาติดต่อค้าขายที่อยุธยา เทียบกลับได้ไปกราบทุกพระมหากษัตริย์ของพวกเขา

ว่ายังมีพระนารายณ์อวตารอีกพระองค์หนึ่งที่กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ารามธิบดีแห่งรามนครได้ทรงสดับเช่นนั้น จึงมีพระราชประสงค์จะเจริญพระราชไมตรีด้วย จึงได้ส่งเครื่องราชบรรณาการคือ เทวรูปพระนารายณ์ รูปพระศรีลักษมี รูปพระอิศวร รูปหงส์ และชิงช้าทองแดง มาถวายแต่พระรามาธิบดี โดยให้พราหมณ์ห้าเหล่า ซึ่งมีพราหมณ์ธรรมนารายณ์เป็นหัวหน้าเดินทางมาสู่กรุงศรีอยุธยา ขณะที่เรืออยู่กลางทะเลถูกพายุพัดมาเข้าฝั่งที่ปากแม่น้ำตรงกรมการเมืองตรงได้รายงานไปยังนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครได้รายงานไปยังกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีจึงทรงมีพระราชโองการให้พระยาโกษาธิบดีไปรับเทวรูป เพื่อนำไปประดิษฐานไว้ที่กรุงศรีอยุธยา แต่ปรากฏว่านำไปไม่ได้เพราะเกิดพายุ เมื่อความทราบถึงพระกรรณก็ทรงอนุญาตให้ประดิษฐานไว้ที่นครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครศรีธรรมราช จึงได้อัญเชิญเทวรูปพระนารายณ์ พระลักษมี พระอิศวร หงส์ และชิงช้าทองแดง ประดิษฐานไว้ที่เมืองนครศรีธรรมราช และได้จัดให้มี

การสมโภชตามแบบพราหมณ์เป็นประจำเสมอมา^{๑๒}

ต่อมาในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ คนไทยยังยอมรับนับถือศาสนาพราหมณ์ควบคู่ไปกับพุทธศาสนา พวกพราหมณ์ยังได้รับการยก

^{๑๐} คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประชุมอภิรติภาคที่ ๑ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑), หน้า ๗๙.
^{๑๑} นิตยา กาญจนวรรณ, วรรณกรรมอยุธยา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๓๕.
^{๑๒} สุวิทย์ ทองศิริเกตุ, “อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช,” ในรายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๒ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของนครศรีธรรมราช (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๔๙, อ้างถึง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, *ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช* พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนามาร, ๒๔๗๓), หน้า ๔๕.

ย่องเป็นพิเศษมีสถาปนาบรรดาศักดิ์ตามลักษณะการปกครองบ้านเมือง^{๑๓} และพราหมณ์ยังมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีต่าง ๆ แม้จะประกอบพิธีใหญ่ เช่น พิธีหลวง ยังมีทั้งพิธีพุทธและพราหมณ์ ที่เรียกว่าไสยศาสตร์ ดังคำนำในพระราชพิธีสิบสองเดือน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่า

“พระราชพิธีสำหรับพระนครที่ได้เคยประเพณีมาแต่ก่อนจนถึงปัจจุบันอาศัยที่มา ๒ อย่าง อย่างหนึ่งตามตำราไสยศาสตร์ที่นับถือพระเป็นเจ้าอิศวร นารายณ์ อย่างหนึ่งมาตามพระพุทธศาสนา คือ ทำตามตัวอย่างความประเพณีของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้ประเพณีมาแต่ก่อน และการประเพณีนั้นไม่เป็นการมีโทษที่พระพุทธเจ้าจะพึงติเตียน การพระราชประเพณีเช่นนี้นับว่าเป็นการมาตามทางพุทธศาสนา แต่ก็มีบางพิธีคละระคนกันด้วยอาศัยเหตุนี้แต่เดิมพระเจ้าแผ่นดิน และชาวพระนครถือศาสนาพราหมณ์ ครั้นเมื่อรับศาสนาพุทธมาถือ พิธีใดที่เคยทำมาแต่ก่อน และไม่ขัดกับหลักพระพุทธศาสนา ก็ยังหาอาจที่จะละทิ้งการบูชาดวงดวงไปได้ไม่ และการพระราชพิธีใดซึ่งมีแต่พิธีพราหมณ์อย่างเดียวก็เพิ่มเติมการพระราชกุศลเชื้อเข้าไป จึงเป็นการทำทั้งในศาสนาพุทธและพราหมณ์ดังนี้^{๑๔}

ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่โบราณกาล และคนไทยได้ยอมรับนับถือศาสนาพราหมณ์สืบต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อโยธยาและรัตนโกสินทร์

นอกจากความเชื่อและพิธีกรรม ดังกล่าวแล้ว อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ยังปรากฏในรูปของการกล่าวถึงพราหมณ์ และตัวละครที่เป็นพราหมณ์ในวรรณคดีไทยจำนวนมากไม่น้อย แสดงให้เห็นว่า ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่โบราณกาล และคนไทยได้ยอมรับนับถือศาสนาพราหมณ์สืบต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อโยธยาและรัตนโกสินทร์ ดังจะสังเกตได้จากพิธีการต่าง ๆ ของศาสนาพราหมณ์ที่คละเคล้าผสมผสานไปกับพุทธศาสนาในพิธีการสำคัญ ๆ ทั้งในราชสำนักและประชาชนทั่วไป ครอบทั่วทุกวันนี้ ●

^{๑๓} สุวิทย์ ทองศิริเกตุ, เรื่องเดิม, หน้าเดิม.

^{๑๔} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชพิธีสิบสองเดือน (พระนคร : ศิลปบรรณาการ, ๒๕๐๓), หน้า ๒-๕.